

Bij de herinrichting van de groene mbo-opleidingen:

# ‘Zoek de ruimte!’

FOTO: INGE VAN DEN HOVEN



Rien van Tilburg ondersteunt de aoc's bij het realiseren van de nieuwe competentiegerichte kwalificatiestructuur (CKS). De procesmanager herontwerp groen mbo roept iedereen binnen de opleidingen op de ruimte te zoeken bij de inrichting van het onderwijs.

**D**e hamvraag: wat levert de CKS (de mensen op) de aoc's op? “Ten eerste één overzichtelijk en transparant stelsel van kwalificaties voor het hele bve-velde. Je hebt in een kwalificatieprofiel een kern (50%) met uitstroomdifferentiaties (30%) en de vrije ruimte (20%). De kern van het

kwalificatieprofiel verkoopspecialist is bijvoorbeeld voor roc's en aoc's gelijk, met voor het groene mbo een uitstroomdifferentiatie groene detailhandel. Of denk aan de actuele combinatie van landbouw en zorg. Hiermee sluiten de opleidingen aan bij de gedifferentieerde vraag uit het bedrijfsleven en bij de interesse van leerlingen.

Ten tweede is er de overstap van gedetailleerd geformuleerde eindtermen naar veel globalere competenties. Dit biedt scholen veel meer ruimte om hun eigen onderwijs in te richten. Er zijn bijvoorbeeld geen 'certificeerbare eenheden' (deelkwalificaties) meer beschreven. Dat is wennen, want het geeft minder houvast bij het vormge-

## De procesmanager herontwerp groen mbo

Rien van Tilburg is regiodirecteur West van het Wellantcollege en maakt in opdracht van LNV één dag per week vrij voor zijn taken als procesmanager herontwerp groen mbo: uitwisselen van ervaringen, knelpunten signaleren en de aoc's ondersteunen bij het realiseren van de nieuwe kwalificatiestructuur. Hij voert veel overleg met het gemeenschappelijk procesmanagement van Colo - de koepel van de kenniscentra - en de Bve-raad, met LNV, met de AOC Raad en met Aequor, dat de kwalificatiestructuur voor het groene onderwijs ontwerpt. Vóór half december heeft Van Tilburg samen met Hans van Nieuwkerk (procesmanager herontwerp mbo) gesproken met het management en de colleges van bestuur van alle aoc's over het herontwerp van het groene mbo.



FOTO: MARLEEN SCHEERS

▲ Rien van Tilburg

ven van het onderwijs, inclusief de examinering.”

**Wat is de kern van de veranderingen?**  
“We moeten als aoc's zorgen dat er aantrekkelijk beroepsonderwijs komt. Dat is iets wat op de scholen zélf ontwikkeld moet worden, redenerend vanuit het herontwerp van het onderwijs en niet vanuit ‘we moeten een nieuwe kwalificatiestructuur invoeren’. De kwalificatiestructuur is een technisch verhaal, waar het om gaat is dat het onderwijs verandert. De scholen kunnen per augustus 2005 beginnen met de invoering van de competentiegerichte kwalificatiestructuur, elke school in zijn eigen tempo. Het is ontzettend belangrijk dat er gereedeneerd wordt vanuit het onderwijs. De leerlingen, de wensen van het bedrijfsleven en de onderwijsvisie van de school zijn het startpunt voor de inrichting van het onderwijs. Dit gaat parallel met de invoering van de CKS die, omdat het geen knellende structuur is, zorgt dat het wat betreft regelgeving en verantwoording mogelijk is. Het terrein van het door het ministerie van LNV bekostigde onderwijs is veel breder dan het huidige opleidingsaanbod. Als het goed is, kunnen we

met de CKS ons onderwijs zodanig verbreden dat we het groene domein beter benutten. Voorbeelden zijn groene detailhandel, voeding en voedselveiligheid, gezondheid en recreatie, techniek gericht op glastuinbouw, internationale handel, enzovoort. Ook opleidingen in samenwerking met roc's bieden perspectief. Met deze kwalificatiestructuur is beter onderwijs op maat mogelijk, voor bedrijven en voor leerlingen.”

### **Wat gebeurt er in de landelijke proeftuinen?**

“Door de ministeries van OCW en LNV is in kort tijdsbestek een aparte, tijdelijke regeling ontworpen - de huidige wet- en regelgeving past immers niet bij de nieuwe kwalificatiestructuur - die scholen de kans biedt te experimenteren met de competentiegerichte kwalificatiestructuur. Vaak doen ze dat in bredere zin, soms alleen op het gebied van bpv, examinering of onderwijsinrichting. De scholen hebben deze ‘proeftuinen’ formeel toegewezen gekregen en gaan er al dit jaar mee aan de slag. Hoofddoel is ervaring opdoen met de CKS om deze vóór de invoering waar nodig bij te kunnen stellen. Vrijwel alle aoc's doen mee, enkele hebben afgehaakt vanwege de grote administratieve druk die de proeftuinen op korte termijn met zich meebrengt. De oude kwalificatiestructuur geldt immers nog en daarom brengt het experiment een hele santenkraam met zich mee, rond voorwaarden voor bekostiging, de formele kant van diplomering, bpv, kce-afspraken, de waarborging van de rechten

van de deelnemers en rond het communiceren van de ervaringen.”

### **Wat is de grootste verandering voor docenten en schoolleiding?**

“Dat het gaat over echte competenties. Een goede definitie van competenties hoorde ik laatst: ‘Kan ik het? En kan ik uitleggen waarom?’ Competenties vragen een integrale benadering, of je in een bepaalde beroepssituatie adequaat kunt handelen. Dat betekent in feite dat je het onderwijs niet kunt indelen in vakken, maar praktijkgestuurd werkt, vanuit reële praktijksituaties of -simulaties. De examinering kan bestaan uit proeven van bekwaamheid en het portfolio. Het systeem wordt eenvoudiger. Maar de eisen aan de docent zijn in aanvang een stuk hoger. Teams van docenten moeten helemaal opnieuw aan de gang met het ontwerp van het onderwijs. Aan de ene kant betekent dit loslaten - de leerling krijgt een veel grotere rol in zijn leerproces -, aan de andere kant een veel meer begeleidende en coachende rol. Dit betekent je gedrag veranderen, en dat is nogal wat. Dan moet je als docent gemotiveerd zijn en ondersteund worden. Deze verandering werkt door in alle lagen van de schoolorganisatie. Binnen de competentiegerichte kwalificatiestructuur zijn talloze onderwijsvormen mogelijk met een aantal gemeenschappelijke kenmerken. De meeste aoc's zijn hier al op grote of kleinere schaal mee bezig, onder allerlei namen. Het is aan de scholen zelf hoe ze het competentiegerichte onderwijs inrichten, welke aanpak ze kie- ➔

zen. Het proces loopt op elke school anders en in een ander tempo, bottom up dus. Daarbij kan straks gebruik gemaakt worden van kritische succesfactoren die in de proeftuinen naar boven komen.”

### **Hebben aoc's een voordeel op roc's?**

“Waarschijnlijk is de CKS op kleinere scholen makkelijker in te voeren, dat kan voor de aoc's een voordeel zijn. Omdat er korte lijnen zijn tussen de aoc's, geldt hetzelfde voor uitwisseling en het leren van elkaar. Maar de risico's op aoc's en roc's zijn vergelijkbaar. Als onderwijsmensen zijn we niet gewend de ruimte te zoeken. We zijn geneigd te focussen op de beperkingen en de regels, zelfs op regels die niet bestaan. Maar deze competentiegerichte kwalificatiestructuur biedt ruimte. Ga eerst over onderwijs nadenken, heb een visie, en pak lopende die ontwikkeling de nieuwe kwalificatiestructuur erbij en kijk hoe dat past. Alles moet veranderen, en dat is best spannend. We worden niet langer gestuurd door het curriculum en het rooster, maar we beginnen aan andere kant, bij de leerlingen en de bedrijven. Deze ontwikkeling sluit natuurlijk perfect aan op projecten zoals GOAL! van de AOC Raad: 'groen onderwijs het meest aantrekkelijke onderwijs van Nederland'. Alles wat nu gaande is grijpt in elkaar. Deze integrale benadering kan op termijn absoluut een sterk punt voor de aoc's zijn.”

### **Tot slot: hoe zit het met het groene vmbo?**

“De CKS geldt alleen voor het mbo. Maar in het vmbo is dezelfde vernieuwing van het onderwijs gaande als in het mbo. Ook daar biedt nieuwe regelgeving ruimte, denk bijvoorbeeld aan de vernieuwing van de basisvorming. Onder de vlag van de AOC Raad gaat een door LNV gesubsidieerd project van start om het vmbo-examenprogramma competentiegericht in te richten. Dit project is onderdeel van LEF! (Leerling centraal, Effectieve leer-routes en Flexibel onderwijs). Hierin wordt geprobeerd de ervaringen van het groene vmbo en mbo met onderwijsvernieuwing vanuit veel gezichtspunten bij elkaar te brengen en te verbinden.” 

**Marleen Schepers**